

УДК 72.01

В.В. Руденко

к. арх., доцент,

*Полтавський національний технічний
університет імені Ю. Кондратюка*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РАЦІОНАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ В УКРАЇНІ

Анотація: В статті розглянуто проблему формування архітектурних об'єктів в умовах раціональної і ірраціональної діяльності людини по створенню штучного середовища для забезпечення життєдіяльності населення. Пропонується розглядати архітектурні об'єкти як такі, що належать до двох основних груп: раціональності (традиційні), іміджевого типу. Це створює передумови для перегляду оцінки якості підготовки архітекторів.

Ключові слова: раціональна архітектура, іміджевий тип, рекламний тип, демоекосистеми.

Коли говорять про раціональну архітектуру є потреба уточнення поняття раціональної архітектури. Адже раціоналізм в архітектурі сформувався у напрямку розвитку ще у кінці дев'ятнадцятого століття і існував до середини двадцятого століття. Припинив існування через «догматизм архітектурного мислення і соціально – реформістський утопізм» [1].

Існує ще раціоналізм як філософська течія яка визнає розум основою пізнання і поведінки людей. В сучасних умовах дослідження архітектурних об'єктів варто розглядати як процес їх раціоналізації в сучасних соціально-економічних умовах, розглядаючи раціоналізацію як удосконалення, покращення, введення більш доцільної організації.

За дослідженнями доктора архітектури Лаврика Г.І. життєдіяльність людини відбувається у демоекосистемі. У природному середовищі людина формує середовище для забезпечення чотирьох видів власної життєдіяльності:

- виробництво першого роду – матеріальне виробництво;
- виробництво другого роду – не матеріальне виробництво (управління, навчання і т. п.);
- рекреація – відновлення;
- комунікації – пересування, спілкування

З 70-х років минулого століття це твердження спростоване не було, а це означає, що діяльність людини по формуванню штучного середовища як наслідок матиме чотири типи архітектурних об'єктів – промислових будівель, громадських та житлових будівель та об'єктів транспорту. Використовуючи

термін «діяльність» маємо на увазі «специфічну людську форму активного ставлення до оточуючого світу, зміст якої полягає в його доцільній зміні і перетворенні»

Існує багато варіантів класифікації діяльності. З точки зору творчої ролі архітектурної діяльності особливе значення має поділ її на репродуктивну (спрямовану на отримання вже відомого результату відомими ж засобами) і продуктивну діяльність, пов'язану з опрацюванням нових цілей і відповідних їм засобів або отримання відомої мети за допомогою нових засобів [1].

Обидва ці напрямки діяльності можуть бути як раціональними, тобто відповідати умовам удосконалення об'єктів проектування і будівництва, так і ірраціональними, тобто алогічними, не співрозмірними з раціональними. Постає питання, як розрізнити ці два варіанти діяльності. Це можливо тільки застосовуючи системний підхід, а саме загальносистемний принцип компактності (адекватності структури) [3] – система в процесі розвитку для досягнення мети функціонування заощаджує матерію, енергію і час. Будь-яка система має ієрархічну структуру – принцип ієрархічності структури. Відповідно до цього принципу – поле рішень задач вищого рівня ієрархії визначає поле рішень задач нижнього рівня ієрархії.

Архітектурна діяльність як елемент демоекосистеми може оцінюватися як раціональна або ірраціональна в залежності від того наскільки рішення, що приймається відповідає загальносистемним принципам і зовнішньому факторному впливу, що складається з трьох основних груп: природно-кліматичні фактори; науково-технічні фактори; соціально-економічні фактори.

Оскільки при використанні системного підходу не передбачається зворотного впливу архітектурної системи на фактори, тому раціональною архітектурною діяльністю можливо вважати тільки у тому випадку, коли вона у повній мірі відповідає зовнішньому факторному впливу. У тому випадку, коли архітектурна система не реагує на зовнішній факторний вплив, вона гине, тому подібна діяльність системи можлива, але є ірраціональною. Ірраціональною також буде діяльність, що не підпорядковується загальносистемним принципам – приймається рішення, яке не підпорядковане вищому рівню ієрархічної структури, площа і форма об'єкту не відповідає його функціональному призначенню, подовжені комунікації, запропонована архітектурно-конструкційна система стає причиною подовження терміну будівництва і т.п. Останнє може бути предметом особливої уваги. Людина в демоекосистемі є генератором потреби в певному штучному середовищі. Чим швидше вона його отримає, тим більша вірогідність відповідності цього середовища зовнішньому факторному впливу, оскільки термін дії зовнішніх факторів є мінливим [4].

Раціональна діяльність з формування усіх типів архітектурних систем повинна забезпечувати дієвість загальносистемних принципів в умовах дії зовнішнього факторного впливу [4]. Таке співпадіння у часі потреб. Виникає потреба людини у певному середовищі, що відповідає певному зовнішньому факторному впливу є оптимальним рішенням, отриманим завдяки оптимальній діяльності по формуванню цього середовища. Але будь-яка зміна у дії факторів робить цю архітектурну систему не оптимальною (не найкращою у певному часовому відрізку), але вона залишається кращою за попередні рішення, тобто є раціональним рішенням. Звідси можна зробити висновок, що оптимальна діяльність є найвищим рівнем раціональної діяльності, але може існувати тільки в певних часових межах, що залежать від часу дії зовнішніх факторів.

В умовах України найбільш дієвими зовнішніми факторами є соціально-економічні фактори. Які змінюються часто і є значними за своєю функцією. Наприклад, перехід від планової системи господарювання до ринкової. Виникла проблема раціональної архітектурної діяльності в нових економічних умовах, при збереженні дієвості загальносистемних принципів. Це означає, що будь який вид архітектурної діяльності буде раціональним, якщо дозволить отримати потрібне штучне середовище швидше подібного попереднього, з меншими витратами матеріалів і енергії, а отримана функціонально-просторова структура цього середовища зможе «приспосовуватися» до часової мінливості факторів.

На теперішній час в Україні на рівні як досліджень, так і проектування, будівництва питання раціональності архітектурних об'єктів, як правило, не ставиться. Наприклад, системних наукових досліджень, що стосується промислової архітектури за роки незалежності не було здійснено, окрім одного – захищена одна кандидатська дисертація, присвячена модульно-блочному формуванню молокозаводів, у якій автор вперше використав такий фактор як «замовник» та класифікував архітектурні об'єкти на три основні групи: традиційні; рекламні; іміджевого типу. Такий поділ цілком відповідає раціональній діяльності по формуванню архітектурних об'єктів, а введення фактору «замовник» конкретизує дію соціально-економічних факторів, будучи частиною цієї групи факторів, «замовник» встановлює перелік вимог до об'єкту, що є зовнішнім факторним впливом на архітектурну діяльність, як частину демоекосистеми. На думку автора цієї статті рекламний тип промислових об'єктів може бути розподілений між традиційними і об'єктами іміджевого типу. Якщо вважати, що традиційними є об'єкти, отримані внаслідок репродуктивної архітектурної діяльності (отримані очікувані результати внаслідок використання відомих засобів), а іміджеві – внаслідок продуктивної (творчої) архітектурної діяльності (отримані нові рішення через використання раніше відомих засобів, або отримання очікуваних результатів

завдяки використанню раніше невідомих засобів, то утворюється теоретична основа раціональної архітектурної діяльності в освітянській галузі при підготовці бакалаврів архітектури і магістрів архітектури. Бакалавр вмітиме використовувати відомі на час його підготовки засоби досягнення відомих функціонально-композиційних рішень. Магістр архітектури вмітиме знаходити нові засоби формування нових функціонально-просторових і образних рішень або, використовуючи відомі засоби досягнення мети проектування, отримуватимуть нові рішення відомих типів об'єктів. Використання системних підходів в архітектурній науці відкриває шлях до практичної реалізації ідей динамічної архітектури [1]. Адже проектування і будівництво об'єктів з можливістю функціонально просторової мінливості у часі є раціональною архітектурною діяльністю, яка також забезпечує дієвість загальносистемного принципу ієрархічності структури архітектурної системи, а також створює умови для отримання відповідності архітектурного об'єкта дії зовнішніх факторів у певний час. Уніфікація і типізація як найвищий рівень уніфікації в архітектурній діяльності також є перспективним напрямком формування об'єктів раціональної архітектури. Використання типових (уніфікованих) архітектурних конструкцій, об'ємно-планувальних рішень будівель дає можливість значно скоротити терміни проектування і будівництва об'єктів традиційного типу. Формування архітектурних об'єктів іміджевого типу також може здійснюватися з використанням елементів системи уніфікації і типізації. Наприклад, використання цегли, уніфікованих збірних залізобетонних і металевих конструкцій в конструкційних частинах будівель, часткове формування об'ємів з використанням уніфікованих функціонально-планувальних елементів (ФОПЕ), тобто використання відомих засобів досягнення мети архітектурної діяльності не заперечує отримання результату творчого рівня – архітектурного об'єкту іміджевого типу.

Враховуючи вище сказане, можна зробити висновок, що архітектурна діяльність є компонентом демоекосистеми і через зовнішній факторний вплив, що має часові межі, повинна здійснюватися із заощадженням часу. Це створює передумови формування раціональних архітектурних об'єктів як у аспекті об'ємно-планувальних рішень, так і конструкційних, і композиційних рішень.

Література:

1. Гайдученя А.А. Динамическая архитектура (основные направления развития, принципы, методы). – Киев: Будівельник, 1983. – 96 с.
2. Лаврик Г.И. Методологические основы районной планировки. Введение в демоекологию.: Учебник для вузов / Г.И. Лаврик. – Белгород.: БГТУ им В.Г. Шухова, 2006. – 116 с.

3. Лаврик Г.И. Методы оценки качества жилища. Исследование, проектирование, экспертиза: Учебник для вузов / Г.И. Лаврик. Белгород.: БГТУ им В.Г. Шухова, 2007. – 100 с.

4. Руденко Т.В. Час як основний критерій оцінки якості проектних рішень в промисловій архітектурі : [текст] / Т.В. Руденко // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: зб. Наукових праць. – Харків: ХДАДМ, – 2012. –№4. – С.109 – 110.

Abstract

In the article the problem of architectural objects forming in conditions of rational or irrational human activity is shown. It is proposed to consider architectural objects as two main groups: rational (traditional) and image types. This is a prerequisite for reviewing assess of studying architecture quality.

Keywords: rational architecture, image type, advertising type, demoecosystem.

Аннотация

В статье рассмотрена проблема формирования архитектурных объектов в условиях рациональной и иррациональной деятельности человека по созданию искусственной среды для обеспечения жизнедеятельности населения. Предлагается рассматривать архитектурные объекты как принадлежащие к двум основным группам: рациональности (традиционные), имиджевого типа. Это создает предпосылки для пересмотра оценки качества подготовки архитекторов.

Ключевые слова: рациональная архитектура, имиджевый тип, рекламный тип, демоекосистемы.

УДК 725.4

Т.В. Руденко, к. арх., старший викладач,
кафедри архітектури будівель та містобудування,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка (Україна)

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ У ФОРМУВАННІ ПРОМИСЛОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

Анотація. В статті розглянуто розвиток наукової парадигми, як пануючої ідеології в проектуванні та будівництві промислових об'єктів. Розглянуто основні етапи розвитку промислової архітектури в цілому на території України та виділені точки зміни парадигми.

Ключові слова: Промислова архітектура, наукова парадигма, етапи розвитку промислової архітектури

Постановка проблеми. Промислова архітектура, як і інші матеріальні сфери людської діяльності формується в межах певної загальноприйнятої